

РАДА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

РІШЕННЯ

від 10 лютого 2009 року

№ 1

Про підсумки виконання Основних засад грошово-кредитної політики на 2008 рік та внесення змін і уточнень до Основних засад грошово-кредитної політики на 2009 рік

Рада Національного банку України, розглянувши підсумки виконання Основних засад грошово-кредитної політики на 2008 рік, відмічає, що минулого року діяльність Національного банку спрямовувалася на забезпечення стабільності національної грошової одиниці та збалансування попиту і пропозиції на гроші. Завдання, що стояли перед Національним банком, базувалися на основних критеріях та прогнозних макроекономічних показниках, які передбачали темпи реального зростання ВВП на 6,8%, індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року) – 115,9%, від'ємне сальдо торговельного балансу в сумі 7,5 млрд. дол.

Попередні підсумки роботи у 2008 році свідчать, що намічуваних цілей не вдалося досягти. Економічна ситуація, яка склалася в жовтні-грудні, характеризувалася проявом ризиків, пов'язаних з розвитком світової фінансової кризи, зниженням темпів глобального зростання, скороченням попиту на експортну продукцію України та притоку капіталу. Починаючи з вересня відбулося зменшення валютних надходжень за експортними операціями та зовнішніми запозиченнями, що обумовило формування дефіциту іноземної валюти. Реальний приріст ВВП становив 2,1%; від'ємне значення зведеного сальдо платіжного балансу склало більше 1 млрд. дол., торговельного балансу 13,4 млрд. дол.; споживчі ціни упродовж року зросли на 22,3%.

Зовнішні шоки у поєднанні із внутрішніми дисбалансами призвели до загострення двох взаємопов'язаних груп фінансових ризиків: ризиків певних комерційних банків і підприємств та системних ризиків банківської системи, реального сектору економіки, валютного ринку.

Негативний вплив на стан економіки чинили несвоєчасне і неповне фінансування протягом року передбачених державним бюджетом заходів з економічного розвитку, не зважаючи на достатність для цього коштів, що знаходилися на єдиному казначейському рахунку. Водночас відбулося суттєве зростання питомої ваги бюджетних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення.

Шляхом впорядкування резервних вимог та посилення контролю за якістю активно-пасивних операцій Національний банк стримував вплив монетарних чинників на цінову динаміку. Монетарна база зросла за рік на 31,5%, грошова маса – на 29,9%. З початку жовтня ц.р. спостерігався істотний відплив коштів з депозитних рахунків фізичних осіб, посилювався попит на іноземну валюту, скоротився обсяг операцій на міжбанківському кредитному ринку.

Міжнародні резерви Національного банку на кінець грудня становили 31,5 млрд. дол., що на 7 млрд. дол. нижче рівня, зафіксованого у серпні. Національним банком за вересень-грудень було продано близько 10,5 млрд. дол., що призвело до від'ємного значення сальдо інтервенцій на валютному ринку за рік у 3,87 млрд. дол. США. Однак, вказані заходи лише тимчасово впливали на стримування девальвації та забезпечення стабільності функціонування валютного ринку.

Минулого року було запроваджено низку додаткових заходів, спрямованих на нівелювання кризових проявів на грошово-кредитному ринку, а саме: нормалізації функціонування банківської системи стосовно повернення до висхідної динаміки депозитів, зменшення попиту на іноземну валюту на внутрішньому ринку, активізації функціонування міжбанківського кредитного ринку, збереження довіри до національної валюти. Загальний обсяг наданих банкам кредитів рефінансування у жовтні-грудні становив 105,4 млрд. грн., з початку року – 169,5 млрд. гривень. Залишок за кредитами рефінансування на кінець року становив 60,6 млрд. гривень.

Було вдосконалено курсовий механізм з метою забезпечення більшої відповідності динаміки змін курсів, що формуються на внутрішньому ринку, руху курсів валют, які мають місце на міжнародних валютних ринках. На досягнення вказаної мети Радою Національного банку прийнято рішення щодо зняття обмеження на коливання курсу гривні до основної курсоутворюючої валюти – долару США.

Зазначені заходи певним чином стримували прояв кризових процесів на грошово-кредитному ринку. Разом з тим, кардинальної зміни в поточних тенденціях на макроекономічному рівні та в грошово-кредитній сфері не відбулося. Зростає ризик проблемних кредитів, пов'язаний із зменшенням платоспроможності позичальників, не стабілізувалася ситуація в динаміці депозитів фізичних і юридичних осіб. Посилюються ризики в реальному секторі економіки, де упродовж останніх місяців спостерігається падіння обсягів майже в усіх галузях виробництва.

Разом з тим, дії щодо підтримки ліквідності банківської системи та забезпечення стабільності валютного ринку було вжито в умовах суттєвого порушення рівноваги між вартістю ресурсів, які надавалися банкам через механізм рефінансування, та потенційною дохідністю їх використання для купівлі валюти. Це призвело до швидкого перетікання частини банківських активів у валютну форму, що спровокувало подальше підвищення попиту на іноземну валюту.

Останнім часом значній критиці піддавалося питання забезпечення Національним банком комунікативно-інформаційної складової грошово-кредитної політики. Однак Правління Національного банку продовжує ігнорувати вимогу Ради банку стосовно надання інформації про рефінансування в розрізі комерційних банків за дотримання правил доступу до такої інформації. Ненадання і закритість такої інформації, відсутність практики дотримання прозорих критеріїв надання рефінансування або їх порушення не сприяють стабілізації ситуації у банківській сфері, укріпленню довіри до політики

центрального банку, що призводить до зростання загального фінансового ризику. Крім того, видача рефінансування комерційним банкам під ненадійне забезпечення або без його оформлення створює невиправдані ризики та примушує формувати під нього відповідні резерви, що зменшує дохідну частину кошторису доходів та витрат Національного банку.

Гострота ситуації з фінансовими ризиками зберігається і обумовлюється високим рівнем відкритості економіки, яка не є підкріпленою достатньою конкурентоспроможністю і відповідними інституційними та фінансовими механізмами, а також, структурно-інституційними диспропорціями реального сектору та схильністю до споживчої моделі економічного зростання, що склалася у останні роки.

У 2009 році макроекономічні умови проведення грошово-кредитної політики значно ускладнилися з огляду на розгортання рецесивних процесів в реальному секторі, продовження падіння внутрішнього попиту і обмеження доступу до зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування.

Рада Національного банку схвалює прийняття Правлінням банку постанови від 5 лютого 2008 року № 49 відповідно до попередніх рекомендацій Ради щодо реструктуризації банками заборгованості за кредитами за відповідними правилами.

Рада Національного банку не підтримує здійснення Національним банком інтервенцій за неринковим обмінним курсом гривні для фінансування критичного імпорту, оскільки це може істотно дестабілізувати ситуацію на валютному ринку, і вимагає застосування єдиного обмінного курсу гривні з можливим відхиленням не більше 2 відсотків.

Першочерговими завданнями грошово-кредитної політики стає забезпечення стабільності банківської системи, належного рівня ліквідності та захисту прав вкладників. Питання курсової стабільності та відновлення кредитування економіки залишаються пріоритетними в діяльності Національного банку.

Рада Національного банку України зі свого боку та в межах своєї компетенції наголошує на необхідності забезпечення незалежності Національного банку у виконанні ним функцій відповідно до Конституції України та закону про Національний банк України і зробить все можливе для її гарантування зі свого боку та в межах своєї компетенції.

Рада Національного банку України вирішила:

1. Узяти до відома доповідь першого заступника Голови Національного банку України Шаповалова А.В. про підсумки виконання Основних засад грошово-кредитної політики на 2008 рік.

2. Відмітити, що здійснення грошово-кредитної політики у період посилення кризових проявів лише певною мірою стримувало загальні негативні тенденції в грошово-кредитній сфері та в економіці в цілому, однак не мало вирішального впливу на їх усунення. У 2008 році не вдалося забезпечити стабільність національної грошової одиниці.

3. Внести зміни та уточнення до Основних засад грошово-кредитної політики на 2009 рік, виклавши їх в редакції, що додається. Правлінню Національного банку відповідно до ст.15 Закону України «Про Національний банк України» прийняти рішення щодо економічних засобів та монетарних методів для реалізації Основних засад грошово-кредитної політики на 2009 рік.

4. Рекомендувати Правлінню Національного банку України:

оперативно розробити та оприлюднити програму першочергових дій, спрямованих на стабілізацію ситуації та усунення наслідків негативних проявів, що відбулися, включаючи основні принципи проведення монетарної політики в кризових умовах, заходи щодо стабілізації валютного ринку;

внести зміни в постанову Правління Національного банку України від 4 грудня 2008 року № 413 в частині, що стосується необхідності скасування обмежень на дострокове повернення банками депозитів, які будуть відкриті після введення в дію такої постанови для сприяння підвищення довіри до банківської системи;

узяти участь у створенні міжвідомчої робочої групи з метою розроблення системного плану реабілітації банківської системи, включно з механізмами рефінансування, рекапіталізації, реструктуризації активів, міжвідомчої координації та ресурсного забезпечення;

здійснювати жорсткий контроль за використанням комерційними банками ресурсів, отриманих від Національного банку України відповідно до цілей їх отримання, за виконанням банками своїх зобов'язань перед клієнтами, в т.ч. і в частині строкових депозитів;

забезпечити прозорість та зрозумілість для суб'єктів ринку критеріїв та мотивів прийняття монетарних рішень, регулярне інформування суспільства щодо намічуваних дій у здійсненні грошово-кредитної політики.

5. Підтримуючи ініціативу Правління Національного банку України Рада банку рекомендує Кабінету Міністрів України виступити з законодавчою ініціативою про запровадження норми обов'язкового продажу 50% валютних надходжень на користь резидентів України, скорочення строків повернення валютної виручки до 90 діб та спрощення механізму отримання індивідуальних ліцензій на продовження терміну повернення валютної виручки.

Голова Ради
Національного банку України

П.О.Порошенко